

УДК 745.5–057.212(477.85/87)(047.2)"20"

Зінаїда Косицька
(Київ)

НОТАТКИ ПРО СУЧАСНИХ МАЙСТРІВ ГУЦУЛЬЩИНИ (щоденникові записи під час експедиції 16–25 червня 2012 року)

У статті висвітлено результати етнографічно-мистецтвознавчого дослідження Косівського та Верховинського районів Івано-Франківської області (2012); представлено матеріал про сучасних народних і професійних майстрів ткацтва, ліжникарства, писанкарства, мистецтва витинанки, ковальства, гончарства тощо; проаналізовано сучасний стан мистецької спадщини гуцулів.

Ключові слова: гуцули, українці, народне мистецтво, народний одяг, ліжникарство, ткацтво, писанкарство, вишивка, витинанки, ковальство, гончарство.

В статье освещены результаты этнографическо-искусствоведческого исследования Косовского и Верховинского районов Ивано-Франковской области (2012); представлен материал о современных народных и профессиональных мастерах ткачества, изготовления «лижников», «пысанок», искусства «вытынанки» (вырезание из бумаги), кузнечества, гончарства и др.; сделан анализ современного состояния творческого наследия гуцулов.

Ключевые слова: гуцулы, украинцы, народное искусство, народная одежда, изготовление «лижников», ткачество, изготовление «пысанок», вышивка, искусство «вытынанки» (вырезание из бумаги), кузнечество, гончарство.

The article sheds light on the results of ethnographic and art critical research of the Ivano-Frankivsk Region Kosiv and Verkhovyna districts (2012). There are submitted the materials on modern folk and professional masters of *lizhnykarstvo* (art of weaving the homespun woolen blankets), weaving, Easter egg decorating, paper cutting art, blacksmithing, fictility, etc. There is analyzed the modern conditions of the Hutsul artistic heritage.

Keywords: Hutsuls, Ukrainians, folk art, folk attire, *lizhnykarstvo* (art of weaving the homespun woolen blankets), weaving, Easter egg decorating, embroidery, paper cutting handiwork, blacksmithing, fictility.

Улітку 2012 року відбулася комплексна експедиція, організована українським політиком Миколою Палійчуком, до Косівського й Верховинського районів, під час якої науковці з Києва, Львова та Коломиї мали змогу провести плідні історико-етнографічні, фольклористичні й мистецтвознавчі дослідження. Упродовж цих днів було багато цікавих зустрічей як зі знайомими, так і маловідомими майстрами, самотніми митцями Гуцульщини, які й сьогодні, на початку ХХІ ст., продовжують традиції ліжникарства, ткацтва, вишивки, писанкарства, бісероплетіння, витинання та інших видів народного мистецтва.

Одним з перших майстрів, з ким члени експедиції зустрілися в самому Косові (17.06.2012 р.), був заслужений майстер народної творчості України, член Національної спілки художників України Микола Онуфрієвич Корнелюк, відомий виготовленням традиційного гуцульського одягу (свит, кептарів, сорочок, поясів-попружків, краваток) та взуття (постолів і капців). У Приватному музеї-садибі гуцульського мистецтва родини Корнелюків (вул. Гоголя, 26) зібрано твори всієї творчої сім'ї: самого Миколи Онуфрієвича, його дружини Ганни Іванівни (вишивка, ткацтво), дочок Марії Корнелюк-Гривінської¹ (керамічні тарілі, розписи) і Ольги Слижук² (гердани, кольє) та їхніх чоловіків – Василя Слижука (чоловічі головні убори) і Петра Гривінського³ (керамічні тарілі, баранці, іграшки тощо). Онучка Дзвенислава Гривінська також займається вишивкою⁴.

Народився майстер 1942 року в с. Перехресне (нині – Верховинського р-ну). У Косові проживає з 1983 року. Першою його наставницею була мати – Федора Михайлів-

**Святкові
головні
убори.
Фрагмент
експозиції
Приватного
музею-садиби
гуцульського
мистецтва
родини
Корнелюків.
м. Косів
Івано-
Франків-
ської обл.
Світлина
З. Косицької**

на Корнелюк (1908–1992), яка вмiла виготовляти для дiтей i родини все необiдне в простому сiльському побутi – верети, сорочки, капчурi, як це було звично для багатьох народних майстринь Гуцульщини ХІХ – першoї половини ХХ ст.

Тривалий час М. Корнелюк працював на Косiвському художньо-виробничому комбiнатi, нинi – на пенсiї, але продовжує творити.

На першому поверсi Музею обладнано пiд експозицiйнi зали чотири великi кiмнати, а на другому – двi дещо меншi. Тут представлено рiзноманiтнi зразки одягу, текстилю, керамiки, вишивки, розписiв, виробiв, рiзьблених з дерева та плетених з лози тощо.

Одну з найцiкавiших колекцiй складають традицiйнi чоловiчi й жiночi головнi убори: кресанi, баршiвки, закованки, корони (весiльнi дiвочi головнi убори), чiльця та багато iнших, виготовлених власноруч господарем. Їм знайшлося мiсце у вiтальнi пiд стелею, до якої вони прикрiпленi шнурками, звисаючи над головами вiдвiдувачiв, що дає можливiсть продемонструвати якнайбiльше експонатiв для огляду. Усi вони (близько 200) яскраво оздобленi вишивкою, бiсером, кутасиками, бовтицями, дармовисами, трясунками (на кiнчиках шерстi дикого кабана прикрiпленi парча i бiсер), готурами (пучок закрученого пiр'я павича), лелiтками (вiдмiннi за кольором i формою блискучi пластиковi дрiбнi оздоби з дiрочкою для пришивання) та рiзноманiтною тасьмою ручного виготовлення (поплiтками, кордачами, снурками тощо). На чоловiчих капелюхах найбiльше прикрашено цилiндричну частину. Денця й криси, як правило, менше декоровано, але є й такi, де саме в цих мiсцях переважає густа вишивка, зокрема у виглядi тiсного ряду пiвкiл-пелюсток. Трапляється також барвистий плаский, рельєфний та об'ємний декор у виглядi крупних чи невеликих розет, квітiв, китиць, бомбонiв, якi гармонiйно симетрично або ж асиметрично розташованi в рiзних мiсцях. Цилiндричнi частини найчастiше орнаментовано рiзнобарвними червоними, жовтими, оранжевими, зеленими, синiми, рожевими, бiлими вужчими й ширшими вишитими чи нашитими орнаментальними смугами-рядами, поверх яких може бути вишитий або нашитий дрiбнiший декор у виглядi найрiзноманiтнiших барвистих мо-

тивів: ромбів, хрестів, прямокутників, квадратів, восьмипроменевих розет тощо. Тло чоловічих головних уборів здебільшого чорне, сіре, сизе, синє, ясно- і темно-фіалкове. Трапляються також зразки з білим і рожевим тлом. Колоритні традиційні гуцульські вишивки й тасьма мають відмінні рельєфні фактури, орнаменти та кольори, що узгоджені між собою відповідно до місцевих смаків. У деяких головних уборах краї крис оформлено у вигляді зубців, пелюсток. Серед експонатів є авторський головний убір із крупним зубчатим геоморфним узором – «Говерла». З розмаїтих крисань господар уклав оригінальний об'ємний асамбляж, що нагадує стрімкий пагорб із багатьох ярусів-капельюхів. Розміри його вражають: разом із завершальним вертикальним і трохи загнутим рядом об'ємних китиць-бомбонів він сягає майже зросту людини, а основою заледве вміщується на звичайній скрині.

Жіночі чільця, як правило, мають домінуючий червоний колір та різні додаткові: лимонний, жовтогарячий, рожевий, вишневий, зелений, блакитний, білий. Тут також закомпоновано багато традиційних декоративних оздоб: китиць, кутасиків, леліток, бомбонів тощо. Висота уборів різна.

У Музеї міститься багата збірка тканих поясів («попружки», «крайки») авторського виконання – близько сотні зразків. Загалом упродовж своєї творчої діяльності майстер зіткнувся понад тисячу таких виробів.

Важливо, що серед творів, виготовлених власноруч усією сім'єю в другій половині ХХ ст. та на початку ХХІ ст., господар дбайливо зберігає родинні реліквії ХІХ – початку ХХ ст., що були успадковані ним і дружиною від їхніх батьків. До таких, зокрема, належать «мамина» ікона святої Варвари (на склі), колиска, стіл, скрині тощо. Є в музеї також багата колекція фаянсових мисок початку ХХ ст.

Особливого значення всій екскурсії і відповідно особі господаря додають слова, які під час розмови Микола Онуфрійович часто в шанобливій подяці повторює щиро й упевнено: «Во славу нашого Наймилішого, Найрозумнішого, Найкрасивішого, Найдобрішого, Наймудрішого, Наймилостивішого, Найріднішого Спасителя мого і вашого Господа Ісуса Христа».

У селі Яворів (18.06.2012) – давньому осередку ліжникарства – науковці мали змогу послухати цікаву оглядову розповідь заступника голови сільської ради, директора Яворівського центру «Гуцульська гражда», наукового співробітника Національного природного парку «Гуцульщина» Василя Петровича Лосюка. Він коротко розповів про традиційні промисли цього осередку, зокрема відродження ліжникарства, і зауважив про деякий регрес різьбярства. За його словами, на розвиток ліжникарства позитивно вплинули щорічні пленери художників КППДМ ЛНАМ, що останніми роками проходять у цьому селі. Творче спілкування народних майстрів із професійними митцями дало поштовх виникненню нових прийомів у давній технології виготовлення ліжників, використанню найрізноманітніших барвників для досягнення бажаних відтінків, появі принципово інших виробів як за виконанням і фактурою, так і за об'ємом чи розмірами (такі твори виконує, зокрема, Ольга Петрівна Гелетюк (1961 р. н.)). «Ідеться, – уважає В. Лосюк, – про започаткування нового напрямку в промислі ліжникарства».

У Яворові науковцям пощастило взяти інтерв'ю в народній майстрині Марії Петрівни Кобчук (1975 р. н.) з присілка Петрушів, яка саме в цей час працювала на верстаті. Своєю творчу діяльність вона розпочала ще в підлітковому віці – допомагала мамі готувати матеріали, а також ткати. Власні вироби виготовила вже в 14–15 років. «Спочатку ткала з мамою, ставала на стільчик, а потім більше: в школі в нас було ліжникарство в дев'ятому класі, навчилася прясти». З великою повагою майстриня згадує Василину Іванівну Калинич – заслужену майстриню народного мистецтва України з Яворова, яку дирекція запрошувала до школи, і та щиро ділилася з дітьми досвідом.

Вовну М. Кобчук закупає у продавців із Закарпаття чи Львівської області, а потім, як і всі місцеві майстрині, «миє» її гарячою водою, сушить, розчісує, пряде, тче і вже далі готові ліжники везе до «валила», де у воді вироби набирають пухнастості.

Гарячої води для миття потрібно багато, тому криниця у дворі необхідна. Коли гаряча вода вистигне, а вовна добре впариться, «щоб уже не жирна була», майстриня пере її руками в тій самій воді. Далі вони з чоловіком, Іваном Івановичем Кобчуком, орендують коня й фіру і везуть вовну до річки. «Бо у нас немає стільки води в криниці», – зауважує майстриня. На березі все потрібно прополоскати, розвішати й просушити. Після такої обробки вовну «везуть у граблю» (електроприлад для розчісування вовни), де розчісують і прядуть традиційним способом – «наряжують» на верстат пряжу, «кладуть» основу, куплену в цеху переробки вовни (колишній колгосп ім. 40-річчя Жовтня, нині – Спілка ім. Лесі Українки). Після ткання вироби несуть знову до води «в ступню», де майбутні ліжники «йдуть» три години (час за «гарячої пори», а в «холодну» потрібно більше – і п'ять, і шість годин). Удома їх сушать, чешуть і вже несуть на базар.

М. Кобчук використовує переважно традиційні орнаменти, хоча в їхньому селі, як уже було зауважено, останнім часом дедалі частіше серед готових виробів, розвішаних майже перед кожною хатою, можна побачити тематичні ліжники. Серед улюблених узорів самої Марії Петрівни – «серця» (у вигляді ряду стилізованих ромбів-сердець, один верхній кут яких відповідно заокруглений), «сливка», «сливовий» (квадрати), «зигзаги», «очко», «кривий ліжник». Крім того, майстриня вигадує і власні узори – «це вже видумка моя», «а це я побачила, воно лише таке рідкісне». «То вже покоління в покоління йде, – додає Марія Петрівна, – і хто що придумує, який рисунок намалює, так і є».

Кольори майстриня використовує лише природні. Щоправда, раніше, «коли діти були малими», вона фарбувала вовну в «зелений та інші гуцульські кольори». Згодом те полишила, бо вироби линяли, особливо, коли десь на базарі змочить їх дощ. За доброї підготовки матеріалу один ліжник М. Кобчук може зіткати за півтори-три години. Примітно, що її верстат був виготовлений 1996 року рідним дідом – Іваном Фоковичем Митканюком.

За сучасної економічної ситуації в регіоні народний промисел виготовлення ліжників дає сім'ї основний дохід, оскільки іншу стабільну роботу знайти важко. Головний продаж виробів відбувається влітку. Найбільший попит мають орнаменти на білому тлі, «і щоб схожі були на більш давні вироби». Останнім часом покупці вибирають ліжники здебільшого парами, тому майстриня намагається виготовляти по два однакові вироби.

На церковні свята й у неділю М. Кобчук не працює, як і всі жителі села. У майстерні, розташованій поруч із хатою, у будні вона повсякчас трудиться, «як складається», бо має ще багато інших справ.

З народною ткалею Марією Іванівною Бойцуняк (1931 р. н.) із села Прокурава члени експедиції зустрілися 19 червня 2012 року. Вона закінчила 4 класи, бо в 10 років уже втратила маму. Ткати почала з 14 років, навчившись того в сусідки. Їй дуже подобалася така творчість, тому тато зробив для неї верстат. «Вона [сусідка. – З. К.] мені спершу помагала, навивала, показувала, і вже потому я сама ткала полотно перший раз. Якраз післявоєнні роки, в сорок восьмому році перший раз я почала ткати. Сієли коноплі, мочили, прели і мотали, і ткали, і білили, і потому шили сорочки». Приблизно з 1950 року Марія Іванівна працювала на Косівському виробничо-художньому комбінаті Художнього фонду (цех № 4), «а так то я верети людям робила дома». Дивно склалося, що тільки після виходу на пенсію майстриня почала ткати для оздоблення інтер'єру свого дому, а до цього часу не вистачало – усе виготовлене йшло на виробництво. Працювала надомницею, брала «волічку» в цеху (вовну і синтетику в бабінах) і дома ткала лише за зразками. Коли ж просили люди, то вони собі потрібне «зрихтують та й принесуть, а я вже навиваю і тчу». Дотримуючись давньої традиції, М. Бойцуняк у неділю і свята, коли в церкві правиться, не займається ткацтвом.

Кольори завжди використовувала «дуже яскраві: всі ті, які є на світі, і все те я вкладала на свій смак. Найбільше любила зелені, червоні, голубі, оранжеві, бо це гу-

цільське». Коли ткала для себе, мотиви підбирала з місцевих узорів, що сподобалися, «це все собі складала: той відти беру, а той відти беру – складаю до купи». Щось односельчани переймали й у майстрині – так у природний спосіб відбувався обмін творчими набутками. Місцеві назви поширених мотивів нагадують зображувальні елементи: «килимове», «буква Ф», «перекладенки», «перебірка», «бараньчики», «листочки». У витканих рушниках, порт'єрах, серветках простежується гармонійна злагоженість пропорцій і кольорів. Ткалею стала і внучка майстрині, також Марія Бойцуняк. До бабусиної практичної науки вона додала ще й вивчення ткання в Косівському коледжі прикладного та декоративного мистецтва.

Килими традиційних узорів тче і народна майстриня Параска Степанівна Кіцелюк (1944 р. н.) із с. Люча. Яскраві вироби власного виготовлення ошатно прикрашають її затишну оселю. Тривалий час вона працювала на фабриці «Гуцульщина», виконувала також замовлення односельчан. Орнаментику її робіт складають поширені місцеві геометричні мотиви, розташовані на різних за шириною кольорових смугах. Майстриня використовує розмаїту колірну гаму: жовті, сині, коричневі, зелені, малинові, червоні, рожеві барви.

Сьогодні дуже поширена в Косівському районі вишивка. З Марією Григорівною Яремійчук, яка вміло вишиває сорочки й серветки, ми познайомилися 24 червня 2012 року в с. Гуцулівка. Працювати голкою вона навчилася ще в дитинстві: спостерігала як старша сестра Олена рукодільничала і собі повторювала подібне. Свої вироби, як правило, продає на базарі, іноді їх скуповують «перекупщики». Майстриня працює в техніці «хрестик», узори часто копіює, а подекуди створює сама на основі комбінування геометричних мотивів регіону. Завжди послуговується канвою. Полотно вибирає зручне для пошиву сорочок, зазвичай це «панама», нитки використовує «крилон». Останнім часом, за бажанням замовника, додає нитки з металевим відблиском. Покупці найбільше любляють чорні з червоним і блакитні кольори, хоча М. Яремійчук вишиває і коричневим по білому та білим по чорному. На чоловічих сорочках орнаменти завжди розташовані від горловини до самого пояса, ці дві широкі смуги тут мають назву «паси». Вишивку внизу рукавів у чоловічих сорочках називають «дуда», незалежно від того призбираний рукав чи вільний. Так само у жіночих сорочках орнаменти на рукавах (розташовані впоперек нижче плеча чи вздовж усього рукава) мають назву «уставки». Останнім часом рушників майже не купують, дедалі більше – сорочки. Примітно, що в селі Гуцулівка й досі вишивають майже всі жінки.

Під час експедиції науковцям пощастило познайомитися з народними майстринями-писанкарками Косівщини в селах Яворів (присілок Петрушів), Снідавка, Прокурава (присілок Рушів / Рушори) і Люча.

*М. Бойцуняк. Порт'єра.
Синтетичне волокно, ткацтво.
с. Прокурава Косівського р-ну
Івано-Франківської обл. 1980-ті рр.
Світлина З. Косицької*

Марія Іванівна Шатрук (1942 р. н.), жителька села Яворів, у молодості вмiла робити все: виготовляла лiжники, ткала килими, вишивала, а розписувати перед Великоднем писанки полюбила ще змалечку, мабуть, споглядаючи вироби своєї бабусі Гафії Сталащук і мами Євдокії Паліївни (Пантелеймонівни) Рибiнчук. Цікаво, що техніки писанкарства навчилася у 12 років уже не від матері, а «по маминій стопі» – від її учениці, татової сестри. Марія Іванівна пояснює, що коли вона народилася, «то вже мама була старша, вже писанки не писала, не виділа». Першого року вона виготовила 14 писанок, другого – 150, а потім щораз більше. Коли вийшла заміж, то вже писала до Великодня по 1000–1500 штук, починаючи від другого тижня Великого Посту (в інший період майстриня ніколи не пише писанок). Свої вироби М. Шатрук не продавала, а виготовляла односельчанам на замовлення, коли ті їй приносили яйця. Траплялося, що деяким господарям потрібно було багато розписувати, наприклад, двадцять-тридцять штук, дівчатам інколи й більше – до п'ятдесяти. Заміжні жінки на Великдень роздають писанки «за Простибіг»⁵, а дівчата, звичайно, парубкам. Іноді «перші жінки, котрі це розуміли», замовляли собі відповідні мотиви: «Ой, Марічко, ви мені безконечник і церковицю, щоб були»; а молодим «лиш би писанки вийшли файні, бо давні люди всьо то-то знають».

До найулюбленіших мотивів М. Шатрук належать квіти, церкви, олені, коники, зозульки. У 1950-х роках фарби виготовляла ще сама. Жовту робили з яблуні: «Тато покійний знімав кору..., і там є така жовта кора під сподом. Оту кору злуплював, приносив додому, ми варили, то була золота ясна кукурудзова». Рожево-бурякову давав сік із червоного буряка, але він мав бути ледь-ледь теплий, «як молоко корови». Чорну фарбу давно робили і називали «дубило». «Тато покійний ходив, настругував кори вільхи, і верхня кора вільхи красила мої писанки на чорні».

Упродовж останніх сімнадцяти років Марія Іванівна веде гурток писанкарства в школі. Діти всі старанні, пишуть дуже акуратно, «як показала першого дня, то вже завтра він знає, як писачок тримати».

Писачки майстриня виготовляє власноруч, закручуючи відповідно металеву дуже тонку бляху («корчики» від пляшок, тубики з-під кремів тощо). Тільки «дуже тонюсінкі, такі, що пишуть по білому яйчку, бо то має бути тоненьким», – купує на базарі. Учити писати Марія Іванівна дітей на «щирих сирих яечках». Мотиви використовує різні: «галунка» (на темному тлі монохромні чи поліхромні крапання), «хрест стародавній», «хрест новий», «церква» («церковиця»), «безконечник» («тому що світ безкінечний»), «пасхальний кошик», «любовна писанка», «весняна писанка», «сонечко», «зозуля», «вазон», «квітка», «коник», «олень», «рибка» («що означає здоров'я»).

Усі дитячі писанки виконані за місцевими традиціями орнаменталізації та колірної гами: широкі геометричні узори поясків, великі центральні зображення. У гуртку Марія Іванівна навчає техніки та основних графем, ознайомлює дітей з давніми народними переказами, зокрема про походження «галунки» й «писанки»: «Бог Святецький дав галунку, а Ісус Христос вже трошки пописав». Про «дряпанку» з нехитрим узором на чорній фарбованій поверхні яйця розповідає, що її беруть із собою навесні «давні люди, коли виходять орати. Ставлять на край ниви і орють – має бути врожай».

Згадуючи святкування Великодня в середині ХХ ст., майстриня зауважує, що «колись давно, де були дівки, то 50 писанок мусило бути в хаті, тому що кожна дівчина мала дати хлопцеві писанку. Роздавали їх у понеділок після Великодня. Хлопці збиралися й ходили за писанками. Дуже мали ся вбирати файно. Мали такий ключ, що стріляє, набивали в нього пороху і стріляли» на подвір'ї біля хати, де жила дівчина. І так уже люди всі знали, що йде «гоноровий парубок за писанками». Дівчина могла такому парубкові дати навіть дві писанки.

Марія Іванівна одразу наспівувала відповідну коломийку:

Я писала писаночку, писала, писала
В понеділок Великодній хлопцям дарувала.

До сьогодні в Яворові побутує місцева традиція, коли підлітки ходять «за кукуцями на живній четвер перед Великоднем», тобто до сусідів чи знайомих за гостинчиками (у різних селах це може відбуватися в інші дні). Господиня, як правило, має винести їм спечену перепічку, булочку, цукерки з мандаринками чи що вже має, а найголовніше – писанку.

У шкільному гуртку для підігріву воску використовують електричну плитку, на яку ставлять невеличку металеву каструльку з воском, куди вмочують писачки. Для роботи вдома майстриня виготовила цікавий пристрій на основі настільної лампи, поверх якої ставить легку посудину.

На запитання про писанкарство в 1950–1970-х роках, коли в східних регіонах воно майже зникло, М. Шатрук відповіла: «Десь по жінці в селі було, що писали».

Нині майстриня працює також зі страусиними яйцями, на кожне з яких потрібно затратити більше тижня роботи. Свого часу три такі писанки стояли в кабінеті президента В. Ющенка. Технологія їх підготовки й розпису дуже складна. Спочатку потрібно гладку й тверду, як фаянс, шкаралупу обробити наждачним папером, дуже міцним і тоненьким свердлом зробити два отвори (підходять лише медичні надміцні стоматологічні свердла), усередині розмішати дротом і видути, інакше працювати з таким важким яйцем неможливо. У 2002 році в Українському домі в Києві було влаштовано виставку писанок майстрині та її учнів, де проходили і майстер-класи. Багато її виставок відбулося в Косові, Чернівцях та інших містах України.

Марія Іванівна виростила трьох синів: Івана, Михайла, Василя, і доньку Ганну, а зараз вона передає майстерність уже своїм онукам. Син Василь Шатрук побудував неподалік від дому матері капличку на честь Божої Матері, за якою Марія Іванівна старанно доглядає. Багато зроблено цією веселою і працьовитою жінкою. На жаль, побачити авторської писанки майстрині мені так і не довелося, мабуть, усі вона ще весною роздала «на Простибіг» за свого сина Василя, якого втратила 2002 року (йому було лише 36 років).

З народною писанкаркою Варварою Юрїівною Сло́чак (1947 р. н.) із села Прокурава (присілок Рушів), до якої спрямував експедицію місцевий голова Іван Петрович Лесюк, ми зустрілися дорогою до її хати. Так і почалася бесіда серед розлогих гірських краєвидів цього мальовничого куточка Карпат і продовжилася вдома в майстрині.

Варвара Юрїївна навчилася робити писанки від сусідки – умілої майстрині Марії Чулак. Жили вони раніше неподалік одна від одної, тому після школи Варварі зручно було заходити до М. Чулак, і та їй все показувала. Фарби майстриня застосовувала куповані («скумпіню»). Різні писачки – «тоньші й грубші» – виготовляла сама. Пристрій для нагрівання воску зробив для неї чоловік Петро Михайлович Слочак. Конструкція дуже подібна до тієї, яку члени експедиції сфотографували в М. Шатрук із с. Яворів: настільна лампа із циліндричним абажуром, зверху якого ставлять посудину з воском.

Білі свіжі яйця майстриня спочатку «розводить», тобто промальовує найтоншим писачком графеми майбутніх композицій. Після цього біле яйце «з розводом» кладе в жовту фарбу, і так поступово відбувається весь процес.

Серед улюблених мотивів В. Слочак – «галунка» (переважно з чорним тлом, на якому – різнобарвні великі крапки-плями, іноді з окремими невеликими квітами), «з хрестом», «з оленями», «маківка» (дуже дрібна сітка з багатьох переплетених тонких ліній, що утворюють зображення маленьких ромбів-квадратиків, ніби маківих зерен), «безконечник», «пулькач» («тому що з очками»), «маленькі очка», «качурики», «вінички». Пише вона як «поздовжні», так і «поперечні» писанки, залежно від того, як поділене яйце. «Поперечні» найчастіше писала Параска Юрїївна Сло́чак (1917 р. н), мати її чоловіка, коли ще мала хороший зір. Їх Варвара Юрїївна завжди називає «маминими».

Вироби Варвари і Параски Слочак дуже подібні між собою за орнаментикою та колористикою. Вони творять за традиційними для Гуцульщини схемами і пишуть

тонкими прописами, щоразу комбінуючи поширені місцеві мотиви. Як правило, декор утворюють широкі орнаментальні пояски з дрібних елементів та великі, вписані між ними, центральні зображення – у вигляді геометричних чи стилізованих фіто- й зооморфних мотивів тощо.

Зазвичай майстрині використовують чотири фарби: жовту, червону, зелену та чорну. Білий колір додає сама шкаралупа.

Тло писанок усєї сімейної колекції чорне, у різних орнаментах воно «проглядається» відповідно до написаних форм і, як правило, не домінує. Лише в «галунках» його масив значно більший, ніж яскраві вкраплення чи дрібні квіти. Найчастіше по всій поверхні елементи білих, жовтих, червоних кольорів закомпоновані гармонійно і майже рівномірно. Трапляються зразки, де жовті й червоні кольори виразно переважають. Зеленою фарбою у виробах цих майстринь лише вкраплено незначні акцентуючі деталі. Є в колекції і давня писаночка, зроблена на маленькому воронячому яйці.

У с. Прокурава писанки роздають традиційно на Великдень «за Простибіг», додаючи за кожне ім'я окремо перепічку з пасочкою «і все, що треба на свято». Найчастіше Варвара Юріївна за померлих родичок дає «Простибіг» жінкам, а за померлих родичів-чоловіків – чоловікам. У відповідь дякують. Раніше й на Проводи була така традиція, але тепер вона вже згасає і побутує лише на Великдень.

У середині ХХ ст. у Великодній вівторок місцеві дівчата ще дарували писанки парубкам під час гаївок біля церкви. За це хлопець мав із дарувальницею потанцювати, і писанка ставала матеріалізованим декорованим запрошенням. У селі збереглася давня дерев'яна церква, священник якої, о. Юрій (Павличко), незмінно близько тридцяти років підтримує духовність односельчан. «Це рідний вуйко Дмитра Павличка», – уточнює під час розмови П. Слочак.

На запитання, чи були утиски на писанкарів за радянської влади, В. Слочак відповіла, що тоді писати вдома не забороняли, однак на базарі в Косові чи Коломиї не дозволяли їх продавати і часто «ногами ходили по писанках, через те, що це релігія». Старша майстриня, Параска Юріївна, додала, що до війни (ідеться про Другу світову війну), за Польщі, у їхньому селі писанки писали «не такі мудрі, більше галуночки, а таких дрібних не писали».

У родині Михайла Миколайовича (1929 р. н.) й Олени Василівни (1929 р. н.) Микитин із цього самого села Прокурава (присілок Прочирк) відбулася розмова про традиції зберігання писанок як оздоб інтер'єру і про святкування гаївок. Раніше після Великодня Олена Василівна робила в писанках два маленькі отвори, усередині їх вимивала, а потім насаждала на ниточку і кріпила до цвяшків на стіні. Ще вона поділилася стрілецькою піснею, яку колись під час гаївок біля церкви співала молодь.

На сім селі на видочку.
Гей гей, голя гої; гей гей, голя гої!¹
Стоїть церква на горбочку.
Кругом церкви, мовби квіти,
Сидять старі, мов би діти.
Ви, дівчата, в ряд ставайте
Пісеньками заспівайте.
Ви, стрільчики, не сумуйте,
В темнім гробі пісню чуйте.
Ми могили ваші знаєм.
Пісеньками заспіваєм.
Ми могили ваші знаєм.
Квіточками побираєм.
Квіточками та й вінцями,
Та й ружними прапорцями.

¹ Рефрен повторюється після кожного рядка.

Народна писанкарка Анастасія Миколаївна Шатрук (1949 р. н.) із с. Снідавка свого часу виготовляла писанки разом з донькою, а після її смерті вже не береться за писачки, розписує тільки дерев'яні заготовки, бо й зір погіршився. Допомагає їй у цій справі чоловік – Дмитро Миколайович Шатрук, який виточує на токарному верстаті гладенькі заготовки.

Писанки попередніх років, зроблені на курячих яйцях, містять традиційні узори – «ліжниковий», «квіточка», «хрест церковний», «дорожка» тощо. Якщо порівнювати вироби А. Шатрук з писанками Варвари і Параски Слочак, то поряд з подібністю регіональних мотивів та композицій простежуються деякі характерні особливості. Зокрема, А. Шатрук використовує ледь-ледь товщий писачок для писання «по білому». Лінії узорів у неї впевненіші, усі вони закомпоновані значно розлогіше, так що поверхня шкаралупи повністю покрита ними, а тло здебільшого проглядає невеликими трикутниками, ромбами, штрихами, лініями, що за розмірами однакові з відповідними елементами білої, жовтої та червоної барв. Тло в роботах майстрині переважно слугує лише рядом акцентуючих елементів між основним орнаментом, хоча є вироби, де воно має порівняно більші кольорові плями, ніж мотиви самого орнаменту. Наприклад, обриси тла навколо центральних зображень, зокрема «квітки» у вигляді восьмипроменевої геометричної розети, мають дещо ширшу товщину, ніж інші лінії-елементи цієї писанки. На виробах А. Шатрук тло буває різних кольорів: чорного, бордового, коричневого, а в майстринь Варвари й Параски Слочак завжди чорне.

Дерев'яні писанки А. Шатрук навчилася розписувати ще в колгоспі, де раніше виготовляли різноманітні сувеніри, зокрема дерев'яні вази й шкатулки. Ці розписи, зроблені емаллями для будівельних робіт, Анастасія Миколаївна здебільшого компонує з виразною домінантою тла, яке буває найчастіше вишневого кольору. Декор формувало переважно у вигляді різноманітних барвистих ізоморфних і стилізованих фітотивів: квітів, листя, ягід тощо; значно рідше, ніж на звичайних писанках, Анастасія Миколаївна відтворює геометричну орнаментацию, яку компонує іноді й на чорному тлі. Майстриня використовує різноманітні узори: «одно перемалювала, одно з голови».

Писанкарству А. Шатрук навчилася ще в тринадцять років у «тети, рідної маминої сестри». Тоді ще для облаштування всього процесу клали «у великий банек знизу попіл, а потому верхи грани [деревне вугілля з букових дров. – З. К.], потому маленький горнятчик, і все підігрівалося». У маленькому керамічному горнятку віск розтоплювався від жару, у нього вмочували («мачели») писачок і відтак розписували вироби, постійно дбаючи, «щоби то було горече, аби то не було холодне – холодне не буде писати».

Про підготовку до роботи майстриня уточнює, що руки і яєчко мають бути чистими, «не масними, бо за масне не візьмешся». Фарби використовувала завжди куповані, жовто-лимонну по-місцевому називає «кукурудзовою», оранжеву, як на тигровій лілії, – жовтою.

*А. Шатрук. Писанки.
Розпис воском.
с. Снідавка Косівського р-ну
Івано-Франківської обл. 1990-ті рр.
Світлина З. Косицької*

Учителька української мови і літератури Оксана Михайлівна Заячук-Кіцелюк (1977 р. н.) із с. Люча розписує писанки традиційним способом і також послуговується регіональними схемами, як правило, геометричними мотивами. У її колекції є роботи за давніми поздовжніми та поперечними композиціями. Водночас у виробках майстрині спостерігаються новаційні прояви та виразна особистісна манера. Це простежується насамперед у частому використанні ясного тла: червоного й зеленого. Авторські знахідки особливо виразні у варіативних композиціях орнаментальних яскравих смуг поперечного розташування (червоно-жовто-чорних кольорів із вкрапленням зеленого) на великих площинах білого тла. Таке нетрадиційне співвідношення поширеної гами створює певну святковість великодніх виробів. Необхідно зазначити, що творчі обдарування майстрині не обмежуються народним мистецтвом і проявляються також у поезії [1].

У с. Люча цікавими спогадами про побутування писанок, а також про різдвяні й великодні традиції поділилася Юстина Петрівна Запісяк (1930 р. н.). У с. Химчин про це докладно розповіла Анна Василівна Багняк (1926 р. н.). Цікаво, що з дитячих років вона добре запам'ятала лагідну вдачу свого ровесника-односельчанина, тоді ще пастушка Василя Романюка, який у подальшому став Патріархом Київським і всія Руси-України Володимиром (1925–1995).

Під час експедиції багатий матеріал для вивчення сучасних тенденцій у регіоні вдалося зафіксувати в с. Криворівня (Верховинський р-н), коли священик Іван Рибарук передавав місцеві великодні писанки до фондів Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського в Коломиї. Розмаїті стилі й кольори цієї колекції свідчать про широке побутування писанкарства в наш час.

Дуже цінний матеріал було зібрано про витинанки. Важливо зазначити, що в науковій літературі про цей вид мистецтва на Косівщині ще не було згадок, і тому пошуки побутування витинанок у навколишніх селах, особливо в другій половині ХХ ст., мали пізнавальний характер.

Петро Андрійович Підлетьчук (1930 р. н.) із с. Химчин згадує, що до Другої світової війни в їхньому селі перед Різдвом на шибки наклеювали різнокольорові витинанки у вигляді квадратів/ромбів. Йому яскраво запам'яталася з тих дитячих часів в одній господі синя витинанка на віконному склі у вигляді глечика, контури якого він швидко відтворив на папері. На жаль, юність П. Підлетьчука, активного учасника УПА [4, с. 1–56], пройшла в сибірських таборах і повоєнні традиції села вже минули його життя стороною.

Цікаві спогади про побутування витинанок у с. Прокурава за часів Другої світової війни записано від ткалі Марії Бойцуняк: чотири різнокольорові витинанки-квадрати (складені вчетверо й декоровані різноманітними прорізами) розміщували під образами, komponуючи їх на стіні у вигляді хреста. Кольори могли бути будь-які: рожеві, червоні, сині, зелені. Пізніше, у 1960-х роках, такі оздоби вже не побутували.

Детально розповів про витинанки в домі своєї бабусі Юлії Йосипівни Корней (1896–1972) працівник Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини Юрій Йосипович Джуранюк (1947 р. н.). «У післявоєнні роки – 1950-ті, кінець 1940-х, – коли не було чим декорувати хати, то прикрашали папером. Добре, якщо це був кольоровий, а взагалі то брали звичайний білий папір і тоді прикрашали в хаті, в миснику, скажімо, полички, десь ікони трошки прикрашали і так далі. Це були звичайні невибагливі зубчики з різними прорізами. Робили також подібні витинанки на етажерки, полички з посудом, на шараги – решітки із гачками для посуду. Ці решітки робили з брусків [у розрізі 6 см × 20 см. – З. К.], розміри їх були в готовому вигляді біля 1,2 м × 1,4 м. На перехрещеннях брусків кріпили гачки, і на них вішали начиння: чашки, ринки [низька широка каструля. – З. К.], каструлі, баняки [висока вузька каструля. – З. К.] і друшляки. До таких поличок-брусочків знизу прикріплювали кнопками вирізані паперові декоровані довгі смужки. Щоб від користування його менше пошкоджували, то його кріпили саме знизу брусків кнопками. На полич-

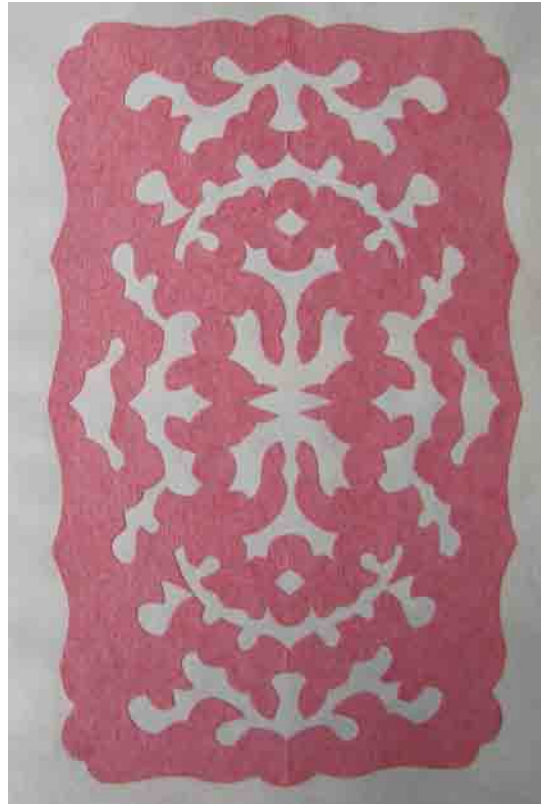
ки подібні оздоби клали зверху, бо тут якщо ставили річ, то вже менше її чіпали. Папір тоді був дефіцитом, вирізали, як правило, з газет, із шкільних зошитів (обкладинки і чисті білі аркуші)».

Про витинанки у вигляді вирізаного мережива для полицок розповіла і писанкарка Марія Шатрук із с. Яворів (присілок Петрушів). Вона відтворила олівцем на папері основні типи візерунків і уточнила, що смужки могли додатково розмальовувати яскравими фризowymi галузками, сформованими з квітів і листків тощо.

Цікаву інформацію про паперові оздоби розповіла Марія Казимирівна Лесюк, майстер бісероплетіння з Косова. Народилася вона в с. Кривоброди, де й нині живе її мати – Параска Петрівна Гостюк (1935 р. н.). Народна майстриня ще в 1960-х роках вирізувала до Різдва паперових пташок, яких потім прикріплювала десь угорі на нитку і так прикрашала кімнати. М. Лесюк виготовила копії птахів, що їх П. Гостюк вирізувала ще з раннього дитинства.

У с. Гуцулівка Параска Василівна Слободян (1942) розповіла про святкові паперові прикраси в інтер'єрі в сусідньому селі Кропивище (нині – Коломийського р-ну, раніше – Косівського), де жила її бабуся. Для виготовлення невеликих квіточок, якими потім обрамляли ікони, вирізали яскраві невеликі круглі пласкі чотири-, шести- й восьмипелюсткові заготовки. Їх стягували між пелюстками до середини гачком, у результаті чого утворювалися складки та відповідний рельєф. Кріпили їх у рядочок як барвисті рами до ікон. Звичайно, такі оздоби не можна зараховувати до власне витинанок, але відомості про широке побутування паперових прикрас, що за технологією виготовлення посідають місце між витинанками й паперовими квітами, дуже важливі для характеристики мистецтва регіону середини ХХ ст. «Мені дуже хотілося до баби кожен раз, – згадує Параска Василівна, – так красиво, коли вже свято. Усе гарно попідбілювано, на комині малювали різні півні, квіточки».

Під час експедиції науковці мали змогу ознайомитися з витинанками яскравої самобутньої народної художниці ХХ ст., письменниці, поетеси Параски Степанівни Плитки-Горицвіт (1927–1998) [2, с. 244], яка жила в с. Криворівня Верховинського району (присілок Грашпарівці). Її доля багато в чому є типовою для мешканців Західної України – «патріархальна родина коваля (батько – онук Олекси Довбуша!), лише початкова освіта, нездійснені мрії про університет, участь як зв'язкової в УПА, депортація до Сибіру, десять років таборів, з них п'ять – на милицях через обмороження ніг. Потім – повернення додому, робота в селі, особиста драма, самотність. Але в таборах Параска пройшла не лише кола пекла, а й школу життя – зустріла багато справжніх людей і вийшла на глибинний зв'язок із Творцем – дала слово, як залишиться живою, буде славити Мир Божий на землі. <...> Написала сотні картин, поетичних і прозових творів, власноручно виготовила з них цілу самвидавну бібліотеку, її відвідували письменники, етнографи, науковці, шістдесятники-дисиденти, студенти. <...> Жодна книжка за її життя не була надрукована» [3].

П. Плитка-Горицвіт. Витинанка. Папір, вирізування. с. Криворівня Верховинського р-ну Івано-Франківської обл. 1990-ті рр. (?) Світлина З. Косицької

Багата колекція витинанок майстрині, а також прикрашені ними коробки, книги і навіть меблі, дбайливо зберігають односельчани в громадському музеї села. Цією справою опікуються священник о. Іван Рибарук і його дружина Оксана Іванівна. Долучаються до вивчення й пропаганди творчої спадщини майстрині й працівники місцевого музею Івана Франка. Майстриня залишила багато витинанок, наприклад, в одній з коробок «Витинанки Плитки-Горицвіт. с. Криворівня» їх майже двісті. Кожна з них наклеєна на окремий аркуш паперу (іноді парами). Усі вони мають спільні мотиви й схеми, водночас кожна з них вирізняється власною неповторною довершеною гармонією.

Ганна Іванівна Луцюк (1963 р. н.), завідувач філіалу Літературно-меморіального музею Івана Франка в с. Криворівня, доповнила картину побутування витинанок у селі власними спогадами про традиції вирізування в 1960–1970-х роках та про виготовлення паперових оздоб перед Новим роком, якими завжди прикрашали вікна, рідше – ялинки і стіни в різних господарях. Найчастіше їх вирізували у формі квадратів, восьмипроменевих розет і називали в ті часи «сніжинками», хоч вони були найрізноманітніших кольорів: сині, червоні, зелені, жовті та, звичайно, білі.

Відмінною ознакою витинанок П. Плитки-Горицвіт Ганна Іванівна називає їхні прямокутні форми – квадратні оздоби в майстрині дуже поодинокі. Колірна гама надзвичайно багата, а коли не було під рукою кольорового, вона послуговувалася обкладинками учнівських зошитів чи звичайним білим папером. Мотиви односельчан і Параски Степанівни дещо подібні, однак вироби майстрині мають власний стиль, у них багато прорізів у вигляді абстрактних видовжених фігур, що нагадують хвилики і тонькі, як травинки, листочки тощо. Геометричні мотиви, що характерні для мистецтва витинанки загалом, а для осередків Івано-Франківщини особливо, в її витинанках майже не трапляються. На площині виробу майстриня розташовувала прорізи вільно, між ними залишала достатньо тла, що разом з плавними лініями орнаментики надавало оздобам ніжності.

Цікаві деталі про побутування витинанок у сусідньому селі додала Катерина Юрнюк – бібліотекар музею Івана Франка, яка живе в с. Гринява Верховинського району. Раніше там вирізували оздоби різних кольорів у виглядів квадратів і розміщували на стінах між верхнім і нижнім рядом ікон, перемержуючи щораз із «австрійськими» мисками (фаянсові розмальовані), що надавало особливої барвистої святкової атмосфери.

З багатьох наведених деталей нам вдалося відновити відповідну картину побутування витинанок у цьому краї в попередні десятиліття. Значимо, що останнім часом з'явилися митці, які створюють авторські витинанки. Зокрема, самобутні твори, позначені синтезом архаїки і новацій, вирізує з паперу викладач КІПДМ ЛНАМ Олег Олексійович Слободян («Сині кульбаби» (1992), «Різдвяна Трійця» (2000), «Лісові мавки» (2005)).

Дуже важливо, що багаті традиції народного мистецтва регіону продовжують ті талановиті умільці, які отримали вищу професійну освіту і, здавалося б, могли творити у власному новому стилі. Однак внутрішній поклик схиляє їх до використання традиційних мотивів, схем і технологій. Серед таких насамперед слід назвати братів Гривінських – Петра (1959 р. н.) і Василя⁶ (1963 р. н.), керамічні твори яких позначені особистісними неповторними манерами виконання на міцній народній основі. Подібний вибір зробили також кераміст Ігор Володимирович Троць (1970 р. н.), майстер художнього кування Сергій Григорович Книш⁷ (1973 р. н.), майстриня з бісероплетіння Марія Казимирівна Лесюк⁸ (1958 р. н.) та багато інших талановитих майстрів краю. Кожен з них має власний почерк і стиль творення.

Василь Гривінський до народних відомих сюжетів додає нові теми (кахляна піч «Гуцульське весілля» (2011)), створює цікаві скульптурні композиції («Гончар» (2009)) тощо. Отримав базову мистецьку освіту і його син Юрій, пластика якого не поступається батьківським зразкам.

Серед доробку родини Ігоря і Христини Троців вирізняються досконалістю кахлі з хрестами, оленями, квітами, а також посуд: чашки, миски, глечики. Орнаментака закомпонована густо, завдяки чому вироби набувають соковитого весняного звучання.

Сергій Книш свій доробок з металу (дашки, паркани, брами, підставки під квіти) порівнює з новаційними творами талановитих викладачів, тому й у жорстких рамках «металевих» замовлень уміє створити не тільки потрібні, але й красиві речі.

Марія Лесюк у виготовленні гердан ніби переливає насичені кольори гірських розквітлених луків: червоні, зелені, жовті, білі, блакитні, рожеві барви. Водночас вишуканий смак, суворий ритмізм й виважена гармонія надають їм виразної досконалості.

Важливо, що на творчість кожного із цих і сотні інших майстрів непомітно, однак відчутно і зримо впливає діяльність Косівського музею народного мистецтва та побуту Гуцульщини, а також КІПДМ ЛНАМ. Колективи установ повсякчас підтримують високий рівень народного і професійного мистецтва Гуцульського краю і багато митців саме в цьому навчальному закладі опанували тонкощі професіоналізму. Очолюваний ректором Святославом Леонтійовичем Мартинюком колектив викладачів: Валентина Дмитрівна Молинь, Богдана Василівна Книш, Олег Олексійович Слободян та багато інших шанованих колег, плекають нові таланти на міцних підвалинах народних традицій.

¹ Закінчила Косівський технікум народних художніх промислів (нині – Косівський інститут прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв, далі – КІПДМ ЛНАМ). Роботи майстрині: керамічний таріль «Свята родина» (2010), «Будяк з усіх сил пнеться, бо у нього манія, що він квіткою зветься» (2010), розписи «Вогонь поезії» (1989), «Зародження життя» (1989) та ін. Член Спільки художників України.

² Закінчила Косівське училище гуцульського народного мистецтва (нині – КІПДМ ЛНАМ).

³ Майстром створено ряд керамічних тарелів з портретами українських гетьманів – Петра Сагайдачного, Івана Мазепи, Івана Брюховецького (1991–1993).

⁴ У 2010 році відбулася персональна виставка молодої майстрині в Будинку художника (Київ). Роботи: рушник «Верховиночка» (2008), чоловіча сорочка «Барвіста» (2012) та ін.

⁵ На Великдень близьким і знайомим для молитовної згадки померлих (за кожне ім'я окремо) дають паску, свічку, щось м'ясне і зверху обов'язково мають покласти писанку.

⁶ Закінчив відділ кераміки Косівського технікуму народних художніх промислів (нині – КІПДМ ЛНАМ), а також художньо-графічний факультет Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. В. Стефаника (нині – Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника). Член Спільки художників України.

⁷ Закінчив відділ художнього скла ЛНАМ.

⁸ Закінчила відділ художньої обробки шкіри Косівського технікуму народних художніх промислів.

1. *Кіцелюк-Заячук О.* Народжена весною // Джерельні дзвони : альманах / голов. ред. М. Боечко. – Косів : Писаний Камінь, 2011. – № 11. – С. 194–203.
2. *Косицька З.* Витинанки // Історія декоративного мистецтва України : у 5 т. Т. 4 / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – К., 2011. – С. 233–254.
3. *Кучер Н.* Пісня Життя і Краси Параски Плитки-Горицвіт // Наша Віра. – 2010. – № 9. – Вересень.
4. *Підлетейчук П.* «За спалену хату, – за зрубаний сад...» : спогади з історії визвольних змагань. – Косів : Писаний камінь, 2009.

SUMMARY

The article acquaints a reader with the results of ethnographic and art critical research of the Ivano-Frankivsk Region Kosiv and Verkhovyna districts conducted by the scholars of the NASU M. Rylskyi Institute for Art Studies, Folkloristic and Ethnology (June, 2012). There has been

analyzed the modern conditions of the Hutsul artistic heritage. There have been submitted the materials on modern folk and professional masters of various fields of creation – *lizhnykarstvo* (art of weaving the homespun woolen blankets), weaving, Easter egg decorating, paper cutting art, blacksmithing, fictility (Kosiv town, the villages Hutsulivka, Kryvorivnia, Liucha, Prokurava, Snidavka, Khymchyn, Yavoriv and others). There have been examined the artistic peculiarities of represented masters, particularly a folk painter and authoress Paraska Stepanivna Plytka-Horytshvit (1927–1998). The master being a signaller of the UIA has gone through the long term of imprisonment in the USSR Siberian camps in her time; and her paper cutting handiwork has some singularities concerning the local traditions of her native village Kryvorivnia.

The article also deals with the exposition of the private museum of Mykola Korneliuk, a master of folk attire tailoring (Kosiv town). He has collected a sizeable number of woven and sewn garments, hats, earthenware, articles of everyday life of the Hutsuls in the XIXth–XXth centuries, etc.

There have been also given the folk bywords, omens, and songs relating to history, creation and mode of life of the Hutsuls. The recollections of local residents on regional events in the course of the XXth century have been recorded as well.

Keywords: Hutsuls, Ukrainians, folk art, folk attire, *lizhnykarstvo* (art of weaving the homespun woolen blankets), weaving, Easter egg decorating, embroidery, paper cutting handiwork, blacksmithing, fictility.